

CURSOS FUNDACIÓ FITA

EL FLÂNEUR A LA FINESTRA

Part tercera

ON SOM. ARA I AQUÍ

Sessió Extra nº 21A (26, IX, 2018). Sala La Planeta. Girona.

“Kaddish per a un fill no nascut”, d’Imre Kertész

Aquesta sessió es presenta com a marc o pòrtic per iniciar el darrer bloc, “On som”, del curs.

fundació fita

Es tracta d’una lectura dramatitzada d’una versió teatral dels textos novel·lats d’Imre Kertész, *Kaddish per a un fill no nascut* (1990), i fragments molt curts de *Liquidació* (2003).

És un text complex que té un tema central, el fet de ser escriptor, però no un escriptor d’èxit, comercial, sinó un escriptor metafísic, aquell que no pot deixar d’escriure malgrat ser perfectament conscient de la inutilitat de fer-ho, però la necessitat de fer-ho és allò únic que sustenta a l’escriptor davant la vida, perquè sinó s’hauria de matar. És el ser conscients que “estic cavant la meua tomba a l’aire”. Així A. és aquest escriptor que parla en monòleg interior de tot el que li bull, literalment, a dins, en relació al fet d’escriure, què escriure i perquè escriure.

Aquest tema es desenvolupa en paral·lel al seu matrimoni amb una jueva quinze anys més jove, el creuament entre desig i intel·lecte, arrel d’un article que ha fet l’escriptor, també d’origen jueu i hongarès, sobre el fet que ell no se sent jueu per res,

El flâneur a la finestra

Sessió extra

Kaddish pel fill no nascut, d’Imre Kertész

Adaptació teatral: JMa Uyà

LECTURA DRAMATITZADA

Veus: Anna Casals i JMa Uyà .
Sons i música: Judit Pedemonte

SALA La PLANETA

Passeig Canalejas, 3 GIRONA
Dimecres, 26 de setembre, 19.30 H

que jueu n'ets perquè te'n fan els altres. La relació entre la parella, primer del tot magnífica i apassionada, és vista després dels fets, quan ella ja és l'exdona. En la versió teatral, donem la paraula a la dona, la Judith, que no apareix en la versió original, ja que es tracta, tot el text, d'un monòleg, de la mateixa manera que *Liquidació*, un text que va escriure tretze anys més tard, la que parla és la dona, que ara es diu Sara, sobre un tal A. que és el seu exmarit, i sobre els textos que ell li va deixar dit que els cremés, i que ella, efectivament, crema.

En la nostra versió, tots els fragments en què ell parla d'ella, del que ella pensava, feia o deia, els posem en boca d'ella mateixa, de manera que ens trobem davant d'un diàleg, on, encara que ella intervé menys, ho fa de manera contundent. La qüestió, inevitable, és la malentesa de les dues perspectives amb què afronten la relació, en la qual ella malda per què ell sigui un escriptor d'èxit, un algú, i tingui fills amb ella, i ell malda per descobrir perquè no vol cap de les dues coses, mentre tots dos discuteixen el fet o no de ser jueu i la importància que té això en tot plegat, que per ella en té molt, i per ell gens.

De fons de tot plegat, és a dir, de la cruïlla entre la metafísica, la parella, els fills i ser jueu, hi ha l'ètica, allò que obsessiona a l'escriptor, que no és pas que en el món hi hagi mal, el mal, sinó que hi hagi bé, el bé, que és allò que ell troba extraordinari del tot davant del desenvolupament de la vida i de la simple contemplació del què fan els mortals. Car l'ètica, o fer allò que has de fer, i si pot ser una mica més, existeix, i existeix en un vagó que va a Auschwitz, en forma de plat de sopa que és abandonat lluny de qui l'ha de rebre, el viure del qual depèn de prendre'l o no, i quan aquest ja abandona tota esperança, convençut que algú altre s'ha pres els dos plats de sopa, es troba que aquest algú, jugant-se la vida, li acosta el plat de sopa, i davant la seva immensa sorpresa li diu amb la mirada: "i doncs, que et pensaves que faria?"

Justificació del Kaddish

Atès que l'últim tema del darrer bloc va ser l'Ètica, i el tema central d'aquest darrer bloc és la Metafísica, els textos de Kertész emmarquen el doble problema del "ser" i del "fer" davant la pròpia vida, la de cadascú, i davant del fet, transcendental per la vida, però no per a l'individu, de tenir fills o no, de viure com si tothom fos bona gent, i no pas "una colla d'assassins", o no; i per tant viure replegat sobre la consciència d'un mateix, consciència atenta i lúcida, però alhora inútil del tot per a la vida mateixa, vida la qual viu sense cap mena de consciència, de fet, sense cap mena d'intenció de dir res ni de dir a ningú què és això de la vida i quina mena d'intenció té la pròpia vida amb tot plegat.

En la segona sessió parlarem de l'existència (amb un apartat que explica perquè no Heidegger, igual que vam explicar en anteriors sessions perquè no Nietzsche) de la vellesa i la mort, que és precisament allò que obsessiona a l'escriptor, a A.

En la tercera sessió parlarem d'escriptors estranyats, metafísics, tots tres replegats cap a ells mateixos, dins d'ells mateixos, però amb una mirada absolutament lúcida sobre el món i els humans, tot i que resulta ser una mirada completament impotent, sobretot perquè el món i els humans no tenen cap mena d'intenció de fer-los cas. Precisament per això, tots tres tenen una obra marginal i marginada, assaborida realment per pocs lectors, ja que de cap manera, (i la forma de la seva literatura ho demostra), cap d'ells ha volgut ser escriptor d'èxit.

En la quarta sessió desenvoluparem plenament el pensar, la metafísica de Macedonio Fernández, el nostre metafísic de capçalera, i explicarem la plataforma des de la qual ha treballat aquest curs, i mirarem d'entendre una altra vegada què és això de "la metafísica", i entendrem perfectament l'expressió de Kertész "cavar la meva tomba a l'aire".

En la cinquena sessió es farà una exposició d'allò que hem pensat després de tot aquest pensar, i es fonamentarà l'explicació sobre el no saber, o ignorància en la qual ens movem, el lloc on som metafísicament i socialment, a partir del text de JMa Uyà, *Tractat de la Ignorància*, text encara inèdit.

La darrera sessió es dedicarà a un "monòleg a quatre", on hi haurà algú parlant sobre Ciència, algú sobre Tecnologia, algú sobre Ètica i algú sobre Metafísica, de manera que l'oient s'endurà a casa el relat que vulgui o li sembli.

Biografia

Imre Kertész (Budapest, 9 de novembre de 1929, 31 de març de 2016) va ser un escriptor hongarès. Premi Nobel de Literatura l'any 2002.

Fill d'un matrimoni burgès d'hongaresos jueus, els seus pares es van separar quan ell tenia 5 anys. Llavors el van posar en un internat, en un curs especial per a jueus. Amb 14 anys va ser deportat a Auschwitz, i es va salvar de ser gasejat gràcies a que va declarar que tenia 16 anys.

Després de la guerra torna a Budapest, acaba els estudis i viu del periodisme i la traducció. Expulsat del diari on treballava, degut a la nova línia comunista, passa per diferents treballs, fins que el 1953 es posa de ple a traduir importants autors europeus a l'hongarès, entre ells Nietzsche, Freud, Canetti o Wittgenstein.

Es passa 35 anys vivint en un pis de 29 metres quadrats. Fills de burgesos, és rebutjat pel règim comunista com a decadent, i li costa molt trobar feina. Jueu, és rebutjat pels jueus per les seves opinions sobre l'holocaust.

El 1975 escriu, sobre la taula de la cuina, *Sense destí*, un relat magistral sobre el seu pas pels camps nazis. L'obra, rebutjada per l'editor jueu, passa sense pena ni glòria. Kertész segueix portant una vida dura i plena de privacions. El 1998 escriu *El fracàs*, la seva memòria de l'època estalinista, i el 1990, encara en el seu exigü pis, treu a la llum el *Kaddish per a un fill no nascut (Kaddis a meg nem született gyermekért)*, com a tercer llibre d'una trilogia, on Kertész es desemmascara definitivament com un rebel i un metafísic plenament conscient, llibre fonamental on tots els elements biogràfics conflueixen per formar un monòleg lúcid sobre l'existència humana.

A la dècada dels noranta, un cop caigut el comunisme, obté l'èxit a Alemanya, on es tradueixen les seves obres, i rep successivament diversos premis que culminaran el 2002 amb el de literatura. També escriu quatre llibres més. A Hongria li permeten participar de la vida cultural, tot i que sempre amb recel. Desconegut per gran part del públic, les autoritats hongareses fins i tot li van posar traves a la seva naixent carrera internacional. En ocasió de la concessió d'un important premi alemany, les autoritats s'hi van oposar dient que ell no era hongarès sinó jueu.

Té escrit un diari sobre la perspectiva cultural europea de postguerra, i textos sobre la Shoa jueva. El seu punt de vista sobre els nazisme i els jueus li ha portat molts problemes, tant a dins d'Hongria, que el consideren jueu, i no hongarès, així com entre els jueus, car ell considera que l'Holocaust no és un problema de jueus, sinó un problema evident de la crisi moral i espiritual d'Occident, la caiguda definitiva dels valors europeus. En general, la seva obra resulta ser una autobiografia novel·lada o reflexionada, i de vegades les dues coses, pel fet que ell considera que va patir un destí incompreensible de jueu no jueu internat pels nazis, miraculosament salvat i posat altre cop en un país que el rebutjava per burgès i per jueu novament. Tot plegat li va permetre, lúcidament, una reflexió personal i sobre la condició humana plenament reveladora del desastre i la nova situació metafísica de la civilització occidental al segle XX.

Encara ara, Kertész és molt més valorat a Europa que no pas al seu país. Després del Premi Nobel, ell mateix va escriure com d'estrany es sentia amb tots els honors i tots els privilegis que, de cop, va assolir. De fet, el 2012 va deixar d'escriure perquè ja havia tancat el tema principal de la seva obra. Va viure uns anys a Berlín, però al final va tornar a la seva ciutat natal.

Als 86 anys, el 31 de març del 2016, va morir a la seva casa de Budapest.

Bibliografia

Sorstalanság, 1975. Trad. *Sin destino*, Acantilado, Barcelona 2001; novel·la i en part document. (traducció de Judith Xantus y revisió d'Adam Kovacsics)

A nyomkereső: Két regény. Detektívtörténet, 1977. Trad. *Un relat policíac. El buscador de huellas*, Acantilado, 2007.

A kudarc, 1988. Trad. *Fiasco*, Acantilado, 2003; novel·la.

Kaddis a meg nem született gyermekért, 1990. Trad. *Kaddish por el hijo no nacido*, Acantilado, 2002; relat-assaig. Ed catalana de Quaderns Crema, Barcelona, 2004.

Az angol lobogó, 1991. Trad. *La bandera inglesa*, Acantilado, 2005 (novel·la).

Gályanapló, 1992. Trad. *Diario de la galera*, Acantilado, 2004; diari.

Jegyzőkönyv, 1993. Trad. *Expediente*. G. Gutenberg, 2005, novel·la.

Valaki más: a változás krónikája, 1997. Trad. *Yo, otro; Crónica del cambio*, Acantilado, 2002.

A gondolatnyi csend, amíg a kivégzőosztag újratölt, 1998. Trad. *Un instante de silencio en el paredón*, Herder, 2002; diez ensayos. (Incluye: *A holocaust mint kultúra: három előadás*, conferencia de Viena sobre Améry, 1992; trad. *El holocausto como cultura*).

A száműzött nyelv, 2001. Trad. *La lengua exiliada*, Taurus, 2006.

Felszámolás, 2003. Trad. *Liquidación*, Alfaguara, 2004. Ed. catalana, Ed. 62, Barcelona, 2004.

K. Dosszié, 2006. Trad. *Dossier K*, Acantilado, 2007.

Haldimann-levelek, 2009. Trad. *Cartas a Eva Haldimann*, Acantilado, 2012.

La última posada. Diario, Acantilado, 2016.